

FINANSINIŲ ATASKAITŲ INFORMACIJOS KOKYBĖS UŽTIKRINIMO BEIEŠKANT: NUO BENDRŲ PRINCIPŲ IKI NEUROAPSKAITOS

Marina Guptor¹, Kristina Rudžionienė²

Vilniaus universitetas, Kauno fakultetas. Muitinės g. 8, LT-44280 Kaunas, Lietuva

El. paštas: ¹m.guptor@gmail.com, ²kristina.rudzioniene@knf.vu.lt

Anotacija. Finansinių ataskaitų teikiamos informacijos kokybės užtikrinimas yra viena pagrindinių finansinės apskaitos užduočių. Finansinių ataskaitų informacijos kokybės reikalavimas nustatytas teisės aktuose, kurie reglamentuoja šių ataskaitų parengimą. Tačiau informacijos kokybės užtikrinimas ataskaitų parengimo metu yra nemenkas iššūkis, nes, pirma, nėra bendro „apskaitos informacijos kokybės“ apibrėžimo, antra, nėra finansinių ataskaitų parengimo metodų ar būdų, kurie užtikrintų pateikiamos informacijos kokybę, trečia, moksliniuose tyrimuose, nagrinėjančiuose finansinių ataskaitų kokybės jų (ataskaitų) parengimo metu užtikrinimo problemą, beveik nekreipiama dėmesio į tokį svarbų veiksnių kaip žmogaus, rengiančio finansines ataskaitas, sprendimų priėmimo procesus, t. y. kiek sprendimus priimančias asmuo laisvas interpretuoti, kur jo laisvės ribos, ar, priimdamas subjektyvius sprendimus apie informacijos kokybę, jis gali pasiekti objektyvią kokybę. Šiuolaikiniuose tyrimuose dažniausiai nagrinėjama, kaip įvertinti jau parengtų finansinių ataskaitų kokybę, tačiau šiandien taip pat nėra bendros nuomonės, koks finansinių ataskaitų kokybės matavimo metodas yra geriausias. Be to, atlikta visai nedaug tyrimų, skirtų finansinių ataskaitų informacijos kokybės užtikrinimo ataskaitų parengimo procese metodų paieškai. Šiuolaikiniai neuromokslo pasiekimai leidžia giliau suprasti sprendimų priėmimo įtakas įvairiose srityse, tarp jų ir finansinėje apskaitoje.

Straipsnio tikslas – išnagrinėti neuromokslo ir finansinės apskaitos ryšį, bendrus sprendimų priėmimo ir apskaitos specialistų sprendimų priėmimo iš neuromokslo perspektyvų aspektus. Taikomi metodai: konceptuali, kritinė, sisteminė mokslinės literatūros analizė, lyginimas ir apibendrinimas. Straipsnyje nagrinėjama finansinių ataskaitų kokybės užtikrinimo, taikant tradicinius kokybės užtikrinimo būdus, problematika. Taip pat aptariama keletas bendrų neuromokslo įžvalgų apie sprendimų priėmimą ir apskaitos specialistų sprendimų priėmimą. Šiai dienai nėra vienos ir universalios finansinių ataskaitų informacijos kokybės užtikrinimo metodikos. Pastaraisiais metais vis dažniau kreipiamas dėmesys į neuromoksle naudojamus metodus sprendimų priėmimui tirti. Tai gali padėti kurti metodus, skirtus finansinių ataskaitų informacijos kokybei gerinti.

Raktiniai žodžiai: informacijos kokybė, finansinės atskaitos, neuroapskaita.

JEL Classifications: M41

1. Įvadas

Finansinių ataskaitų informacijos kokybės užtikrinimas – viena pagrindinių užduočių finansinėje apskaitoje. Dabar įmonės veikia vis didėjančių informacijos srautų bei sparčioje jų kaitos aplinkoje. Informacijos vartotojams reikalinga kokybiška informacija, kad jie galėtų priimti tinkamus sprendimus. Kokybė turi įtakos ne tik kliento pasitenkinimui – ji

taip pat gali tiesiogiai paveikti organizacijos reputaciją (LST EN ISO 9000:2015). Didžioji dalis informacijos, kuri ateina į įmonę, susijusi su ūkiniais įvykiais, kurie vienaip ar kitaip daro įtaką įmonės veiklai ir turi būti įtraukti į įmonės apskaitą. Finansinėje apskaitoje gauta informacija rūšiuojama, grupuojama, analizuojama ir pateikiama finansinėse ataskaitose. Finansinės ataskaitos yra ūkio subjekto finansinės būklės ir finansinės veiklos struktūrizuotas pateikimas (1 TFAS). Ataskaitų vartotojai dažnai naudoja ataskaitas savo sprendimams priimti. Todėl informacija ataskaitose turi būti ne tik pateikta patogiam jos vertinimui, bet pati informacija neturėtų kelti abejonių dėl jos aktualumo, patikimumo, naudingumo, kitais žodžiais, jos kokybės. Finansinių ataskaitų informacijos kokybės reikalavimas nustatytas tiek nacionaliniuose, tiek tarptautiniuose teisės aktuose, kurie reglamentuoja finansinę apskaitą ir finansinių ataskaitų sudarymą: LR Buhalterinės apskaitos įstatymas, LR įmonių finansinės atskaitomybės įstatymas, LR įmonių grupių konsoliduotosios finansinės atskaitomybės įstatymas, LR viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymas, 1 verslo apskaitos standartas, 1 viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartas, 1 tarptautinis finansinės atskaitomybės standartas ir kt.

Finansines ataskaitas sudaro apskaitos specialistai, kurie turi užtikrinti, kad informacija būtų kokybiška. Ataskaitų kokybei užtikrinti dažniausiai pasitelkiamas auditas. Finansinių ataskaitų informacijos kokybei nustatyti siūloma nemažai metodų (Kundelienė, 2009; Katutytė, 2017): mokslininkai tiria jų efektyvumą, siūlo naujus, tačiau daugumoje tokių tyrimų nekreipiama dėmesio į tokių svarbų veiksnį, kaip finansinių ataskaitų subjektas, t. y. apskaitos specialistas, sudarantis finansines ataskaitas. Retai tiriama, kiek sprendimus priimančias asmuo laisvas interpretuoti, kur jo laisvės ribos, ar, priimant subjektyvius sprendimus apie informacijos kokybę, galima pasiekti objektyvios kokybės. Lietuvoje, deja, tokie tyrimai iki šiol neatlikti.

Užsienyje tyrėjai ieško būdų pagerinti finansinių ataskaitų kokybę tiriant apskaitos specialistų sprendimo priėmimo ypatumus neuroapskaitos kontekste. Ši tarpdisciplininė sritis sujungia neurologijos žinias ir technikas, siekiant tirti neuronų grandinių, dalyvaujančių priimant daugybėje sprendimų, kuriuos priima buhalteriai, neurofiziologiją (Artienwicz, 2016). Tyrimai šioje srityje prasidėjo tik nuo 2012 metų, todėl dar nėra sukurtų ir aprobuotų metodų, kuriuos galima būtų taikyti.

Finansinė apskaita – informacijos apdorojimo sistema, kurioje žmogiškasis faktorius turi didelę reikšmę. Šio faktoriaus įtaka finansinių ataskaitų kokybei yra tiesioginė, tačiau mažai tiriama. Šią spragą gali užpildyti neuromoklas ir jo atšaka – neuroapskaita. Ši tarpdisciplininė sritis sujungia neurologiją bei neuropsichologiją ir tiria neuronų, dalyvaujančių daugybėje sprendimų, kuriuos priima buhalteriai – apskaitos specialistai, veiklą (Artienwicz, 2016). Bendras neuroapskaitos tikslas – siekti pažinti apskaitos specialistų sprendimus iš „vidinės“ pusės, per smegenų veikimo prizmę. Neuromokslo žinios apie žmogaus smegenyse vykstančius procesus gali padėti apskaitos specialistams pažinti patį sprendimo priėmimo procesą, identifikuoti faktorius, lemiančius klaidingus sprendimus ir informacijos iškraipymą.

Straipsnio objektas – informacijos kokybės užtikrinimas finansinėse ataskaitose.

Straipsnio tikslas – išanalizuoti neuromokslo ir finansinės apskaitos ryšį, fundamentaliuosius sprendimų priėmimo ir apskaitos specialistų sprendimų priėmimo iš neuromokslo perspektyvos aspektus. Apskaitos specialistų sprendimai šio straipsnio kontekste yra apskaitos specialistų priimami sprendimai, kuriuos jie priima sudarydami finansines ataskaitas.

Tyrimo metodai: konceptuali, kritinė, sisteminė mokslinės literatūros analizė, lyginimas ir apibendrinimas.

2. Finansinių ataskaitų informacijos kokybė ir jos užtikrinimo problematika

Veikiančio ūkio subjekto ūkinės operacijos ir įvykiai registruojami, grupuojami ir apibendrinami specialioje sistemoje – buhalterinėje apskaitoje (BAĮ, 2001), kuri skirta teikti reikalingą informaciją ekonominiams sprendimams priimti. Tokios sistemos rezultatas – finansinės ataskaitos. Jas galima apibūdinti kaip oficialius struktūruotus pranešimus apie ūkio subjektą ir jų ūkininkavimo rezultatus už tam tikrą laikotarpį.

Duomenys, kuriuos teikia finansinės ataskaitos, naudojami įvairiais tikslais: įvykdyti galiojančių teisės aktų prievolę pateikti duomenis apie ūkio subjektą valstybinėms institucijoms ir tenkinti ataskaitų vartotojų poreikius.

Finansinėse ataskaitose informacija pateikta struktūruotai. Informacija apie ūkines operacijas ir įvykius pateikiama naudojant informacines kategorijas (ženklus), kurias, vadovaujantis informacinių finansinių ataskaitų sudarymo reikalavimais, apskaitos specialistai grupuoja į elementus. Bet koks sprendimo priėmimas yra subjektyvus net ir tuo atveju, jeigu grindžiamas objektyviomis taisyklėmis. Tuomet iškyla klausimas: ar subjektyvus sprendimo priėmimas dėl informacijos pateikimo turės įtakos informacijos kokybei.

Mokslinėje literatūroje nėra bendro „apskaitos informacijos kokybės“ apibrėžimo (Kundelienė, 2009; Judinceva, 2012; Rudžionienė ir Juozapavičiūtė, 2013; Legenzova, 2016; Koriagin ir Kucyk, 2016). Tai reiškia, kad nėra universalių, visuotinai priimtų apskaitos informacijos kokybės vertinimo kriterijų bei užtikrinimo metodų (Katutytė, 2017). Rudžionienė ir Juozapavičiūtė (2013), tirdamos apskaitos informacijos kokybę viešajame sektoriuje, nustatė, kad informacijos kokybei svarbūs yra:

- apskaitos kokybę lemiantys veiksniai (apskaitos reglamentavimas ir įstaigos apskaitos politika),
- apskaitos kokybės sudėtis (informacija pateikiama pagrindinėse finansinėse ataskaitose) ir
- apskaitos kokybės tikslas (patenkinti vartotojų reikalavimus, kad jie galėtų priimti pagrįstus sprendimus).

Kiti autoriai (Šneidere, 2008) rašo, kad finansinių ataskaitų kokybę veikia keli veiksniai, o svarbiausi yra:

- finansinės ataskaitos vartotojų interesų nagrinėjimas;
- teisės aktų nuostatų laikymasis (rengiant finansines ataskaitas);
- buhalterių kvalifikacija ir profesionalumas;
- finansinių ataskaitų audito procesas.

Tyrimai patvirtino reikšmingą ryšį tarp žmogiškųjų išteklių, apskaitos informacijos sistemos ir apskaitos informacijos kokybės (Al-Hiyari et al., 2013). Daug autorių apibrėždami finansinių ataskaitų kokybės sampratą išskirdami du svarbiausius elementus – taisykles, kuriomis remiantis sudaromos finansinės ataskaitos, ir ataskaitų naudą jų vartotojams (Katutytė, 2017). Taip pat nurodoma, kad prie kokybės gerinimo gali prisidėti apskaitos specialistų, atsakingų už finansinių ataskaitų sudarymą, egzaminavimas bei valstybės įgaliotų institucijų finansinių ataskaitų kokybės peržiūros (LR finansų ministerija, 2016). Literatūroje išskiriamos trys svarbios su apskaitos kokybe susijusios mokslinių tyrimų sritys:

- 1) apskaitos kokybės analizė apskaitos suderinimo (harmonizavimo) kontekste,
- 2) apskaitos kokybei įtaką darančių konkrečių įmonių veiksnių analizė ir vertinimas,
- 3) institucinių veiksnių įtaka apskaitos kokybės pokyčiams (Legenzova, 2016).

Atsižvelgiant į tai, kad finansinės ataskaitos turi būti rengiamos vadovaujantis arba tarptautiniais, arba nacionaliniais apskaitos standartais, finansinių ataskaitų kokybės koncepciją galima nagrinėti jų norminio reguliavimo kontekste. Tokiu atveju vienu iš kokybės užtikrinimo metodų tampa pagrindinių buhalterinės apskaitos principų laikymasis tvarkant apskaitą ir sudarant finansines ataskaitas. Helstrom (2009) pažymi, kad kokybė buhalterinėje apskaitoje nagrinėjama apskaitos standartų ir jų charakteristikų kontekste (nes apskaita fiksuoja ūkio subjekto veiklos aspektus ir ypatybes), ūkio subjekto apskaitos standartų taikymo kontekste (kaip naudojamos alternatyvos, numatytos standartuose), reikalavimų informacijos atskleidimo kontekste (pasirinkta apskaitos politika gali būti nepakankamai aiški, jeigu ji tinkamai neatskleista), finansinių ataskaitų informacijos investuotojų vertinimo kontekste. Tokiu būdu galima išskirti dvi faktorių, kurie turi įtakos finansinių ataskaitų informacijos kokybei, grupes:

- pirma grupė susijusi su apskaitos metodologijos specifika. Ji suteikia galimybę pateikti profesionalaus buhalterio nuomonę, pripažįstant ir vertinant apskaitos objektus. Pats apskaitos procesas turi būti organizuotas taip, kad finansinių ataskaitų informacija būtų nešališka ir patikima;
- antra faktorių grupė susijusi su finansinių ataskaitų vartotojų žinojimu apie ataskaitų kokybę: net jeigu vartotojams pateikiamos aukštos kokybės finansinės ataskaitos, ir jie apie tai žino, jų vertinimas gali būti subjektyvus, o tai paveikia jų priimamus sprendimus. Taip informavimas apie finansinių ataskaitų kokybę užtikrina ryšį tarp finansinių ataskaitų duomenų ir finansinių ataskaitų vartotojų (Koriagin ir Kucyk, 2016).

Nors nėra vienodos „apskaitos informacijos kokybės“ sąvokos, tiek tyrinėtojai, tiek norminiai aktai kalba apie apskaitos informacijos kokybės užtikrinimo svarbą. Finan-

sinių ataskaitų informacijos kokybės reikalavimas nustatytas tiek nacionaliniuose, tiek tarptautiniuose teisės aktuose, kurie reglamentuoja finansinę apskaitą ir finansinių ataskaitų sudarymą (lentelė 1). 1 TFAS (2008) nurodo, kad finansinių ataskaitų tikslas yra informacija, kuri padeda daugeliui finansinių ataskaitų vartotojų priimti ekonominius sprendimus apie ūkio subjekto finansinę būklę, finansinį vykdytos veiklos rezultatą ir pinigų srautus. Finansinės ataskaitos taip pat parodo vadovybei patikėtų išteklių tvarky-

LENTELĖ 1. Finansinių ataskaitų informacijos kokybės reikalavimas teisės aktuose

Šaltinis	Apskaitos informacijos kokybės reikalavimas
LR Buhalterinės apskaitos įstatymo 4 str.	Apskaitos informacija turi būti tinkama, objektyvi ir palyginama; pateikiama laiku; išsami ir naudinga vidaus ir išorės informacijos vartotojams
LR įmonių finansinės atskaitomybės įstatymas 5 str.	Finansinės ataskaitos (FA) turi būti sudaromos taip, kad tikrai ir teisingai parodytų įmonės turtą, nuosavą kapitalą, įsipareigojimus, pajamas, sąnaudas ir pinigų srautus
LR įmonių grupių konsoliduotosios finansinės atskaitomybės įstatymo 9 str.	Konsoliduotosios FA turi būti sudarytos taip, kad tikrai ir teisingai parodytų įmonių grupės turtą, nuosavą kapitalą, įsipareigojimus, pajamas, sąnaudas ir pinigų srautus.
LR viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymas 3 str.	Viešojo sektoriaus subjekto FA rinkinys turi būti sudarytas taip, kad tikrai ir teisingai parodytų viešojo sektoriaus subjekto turtą, finansavimo sumas, įsipareigojimus, pajamas ir sąnaudas, grynąjį turtą, pinigų srautus.
1 verslo apskaitos standartas (VAS) „Finansinės atskaitomybė“	FA turi suteikti tikrą ir teisingą informaciją apie įmonės finansinę būklę, veiklos rezultatus ir pinigų srautus, jei įmonė sudaro pinigų srautų ataskaitą. Duomenys FA turi būti pateikiami aiškiai ir suprantamai, kad informacijos vartotojai galėtų priimti tinkamus sprendimus. FA pateikiama informacija turi būti neutrali ir patikima. Draudžiama iškraipyti turto, pajamų, sąnaudų ar kitokius duomenis.
1 viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartas (VSAFAS) „Informacijos pateikimas finansinių ataskaitų rinkinyje“	Viešojo sektoriaus subjekto vadovas turi pasirinkti tokią apskaitos politiką, kuri garantuotų, kad FA teikiama informacija: 1. tinkama FA informacijos vartotojų sprendimams priimti; 2. patikima, nes: 2.1. teisingai rodo viešojo sektoriaus subjekto finansinius rezultatus ir finansinę būklę; 2.2. atskleidžia ūkinių operacijų ir ūkinių įvykių ekonominę prasmę, ne vien teisinę formą; 2.3. nešališka, netendencinga; 2.4. pateikta taikant atsargumo principą; 3. visais reikšmingais atžvilgiais išsami.
1 tarptautinis finansinės atskaitomybės standartas (TFAS) „Finansinių ataskaitų pateikimas“	FA turi būti teisingai pateikiama ūkio subjekto finansinė būklė, finansinis rezultatas ir pinigų srautai. Kad informacija būtų pateikiama teisingai, taip pat reikia, kad ūkio subjektas: pateiktų informaciją, įskaitant apskaitos politiką, tokiu būdu, kuris garantuotų šios informacijos svarbumą, patikimumą, palyginimą ir aiškumą.

Šaltinis: sudaryta autorių

mo rezultatus. Kokybiškos finansinės ataskaitos teikia pačiai įmonei ekonominę naudą (Bauwhede ir kiti, 2015), nes dėl prastos kokybės finansinių ataskaitų, gaunant kreditą, gali būti taikomas didesnis palūkanų procentas. Taip pat nekokybiškos finansinės ataskaitos gali turėti neigiamą įtaką įmonės reputacijai.

Atlikti tyrimai patvirtina, kad finansinių ataskaitų kokybės užtikrinimas yra svarbi užduotis. Siekdama įvertinti įmonių rengiamų finansinių ataskaitų kokybę ir jų atitikimą finansinę atskaitomybę reglamentuojantiems teisės aktams, Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokymo valdymo tarnyba (Tarnyba) atliko 100-to įmonių finansinių ataskaitų kokybės tyrimą (FA kokybės tyrimas). FA kokybės tyrimo tikslas buvo įvertinti įmonių rengiamų ir teikiamų, bei galutiniam vartotojui (investuotojui ar kitam suinteresuotam asmeniui) pasiekiamų finansinių ataskaitų kokybę pagal LR įmonių finansinės atskaitomybės įstatymo ir Verslo apskaitos standartų reikalavimus ir jose skelbiamos informacijos tikslumą ir naudingumą.

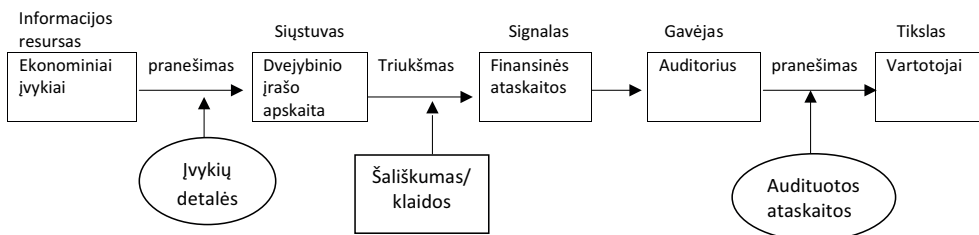
FA kokybės tyrimas buvo atliekamas vadovaujantis Juridinių asmenų registrai pateiktų įmonių finansinių ataskaitų ir papildomai prie jų pridėtų dokumentų pagrindu, neturint galimybės susisiekti su įmone dėl papildomos informacijos gavimo. Juridinių asmenų registras pagal Tarnybos pateiktus atrankos kriterijus atrinko 100 įmonių (didžiausių pagal pardavimo grynujų pajamų dydį pelno (nuostolių) ataskaitoje) 2015 finansinių metų neaudituos ataskaitas. FA kokybės tyrimo metu buvo vertinama, ar įmonės rengdamos finansines ataskaitas laikosi Lietuvos Respublikos įmonių finansinės atskaitomybės įstatymo reikalavimų dėl tinkamo finansinių ataskaitų rinkinio pasirinkimo, metinių finansinių ataskaitų audito atlikimo ir finansinių ataskaitų pasirašymo. Taip pat buvo vertinamas įmonių finansinėse ataskaitose pateikiamos informacijos atitikimas verslo apskaitos standartų nuostatoms. Tarnyba (2017) nurodo, kad tyrimo rezultatai atskleidė, kad įmonių, kuriose apskaitą tvarko apskaitos paslaugas teikiančios įmonės, bendras finansinių ataskaitų kokybės vidurkis yra 59 %, o įmonių vyriausiųjų buhalterių rengiamų finansinių ataskaitų – 50 %. Tačiau apskaitos paslaugas teikiančių įmonių rengiamuose aiškinamuosiuose raštuose pateikiama labai daug nereikalingos ir svarbius duomenis užgožiančios informacijos. Atsižvelgiant į tyrimo duomenis, padaryta išvada, kad finansinių ataskaitų kokybė nepriklauso nuo jas rengiančios įmonės dydžio. Kitos išvados: teisės aktuose nustatytų finansinių ataskaitų pasirašymo reikalavimų laikymosi įvertinimas 29 %; įmonės aiškinamuosiuose raštuose nepateikta net 52 % apskaitos standartų reikalaujamų duomenų, o pateiktų duomenų kokybė įvertinta 50 %. Tyrimo duomenys byloja apie nepakankamą finansinių ataskaitų kokybę, todėl kokybės užtikrinimo klausimas išlieka aktualus tolesniems tyrimams. Šis tyrimas iš esmės atskleidė tik finansinių ataskaitų atitikimą minėtam įstatymui ir standartams, bet nepateikė aiškaus atsakymo, ar ši informacija yra tiksli ir naudinga (Katutyte, 2017).

Mokslinėje literatūroje nėra bendro „apskaitos informacijos kokybės“ apibrėžimo, todėl ir nėra universalių finansinių ataskaitų informacijos kokybės matų. Katutyte (2017) savo darbe rašo, kad tyrėjai akcentuoja fundamentaliųjų kokybinių charakteristikų verti-

nimo svarbą – finansinių ataskaitų informacijos aktualumą ir patikimumą. Atsižvelgiant į tai, kad finansinės ataskaitos turi būti rengiamos vadovaujantis arba tarptautiniais, arba nacionaliniais apskaitos standartais, finansinių ataskaitų kokybės koncepciją galima nagrinėti jų norminio reguliavimo kontekste. Lietuvoje atliktas tyrimas, kurio metu buvo siekiama įvertinti įmonių rengiamų ir teikiamų, bei galutiniam vartotojui pasiekiamų finansinių ataskaitų kokybę pagal galiojančių teisės aktų reikalavimus ir jose skelbiamos informacijos tikslumą ir naudingumą. Atliktas tyrimas parodė, kad finansinių ataskaitų kokybė nėra aukšta, todėl kokybės užtikrinimo būdų ir metodų klausimas išlieka aktualus.

3. Neuromokslas ir finansinių ataskaitų informacijos kokybės užtikrinimas

Tinkamai sugrupuota ir pateikta informacija finansinėse ataskaitose pateikia aiškų ir suprantamą vaizdą apie ūkio subjektą. Šiuolaikinė verslo aplinka pasižymi vis didėjančių ūkinių įvykių, kurie atvaizduojami apskaitoje, kiekiu bei augančiu jų sudėtingumu. Vykstant globalizacijos bei technologijų pažangos procesams, ūkio subjekto ūkinė komercinė veikla išsiplečia geografiškai, keliasi į elektroninę erdvę. Apskaitos specialistai vis dažniau naudoja specialią programinę įrangą, kuri padeda fiksuoti, grupuoti, analizuoti informaciją. Informacinės technologijos suteikia daug pateikiamos informacijos pertekliaus (entropijos) reguliavimo galimybių (Andziulienė, 2002). Informacijos moksluose entropija rodo vidutinę potencialią kalbinę informaciją, tenkančią simboliui ar pranešimui, kartu apibūdindama pranešimo „skaitytojo“ pasirinkimų galimybes (Laužikas, 2010). Šenonas (1948) savo teorijoje teigia, kad fundamentinė komunikacijos problema yra tiksliai arba apytiksliai viename taške pasirinktą pranešimą atkartoti kitame taške. Kuo daugiau laisvės turi siuntėjas, tuo mažesnis yra pranešimo nuspėjamumas, o tai ir sukuria komunikavimo problemų (Puodžiūnas, 2013). Ši problema – tiksliai arba apytiksliai atkartoti pranešimą – taip pat aktuali ir sudarant finansines ataskaitas (Ross, 2016). Ross (2016) teigia, kad Šenono teorija pritaikoma ir informacijai, kuri pateikiama finansinėse ataskaitose. Jis grafiškai parodė apskaitą kaip informacinę sistemą (1 pav.). Finansines ataskaitas rengia apskaitos specialistai, todėl svarbu, kad jie, rengdami ataskaitas, tiksliai arba apytiksliai atkartotų informaciją apie

1 PAV. Apskaita kaip informacinė sistema

Šaltinis: Ross, 2016.

ūkinius įvykius ir ūkinius faktus bei siektų vengti šališkumo ir klaidų. Tai turi tiesioginę įtaką ataskaitų informacijos kokybei.

Šiuolaikiniame buhalterinės apskaitos modelyje numatyti didesni reikalavimai apskaitos veiklos subjektui – asmeniui, sudarančiam finansines ataskaitas, kuris atsakingas už apskaitinės informacijos formavimą, jos analizę, palyginimą, interpretaciją (Sidorova, 2014). Dideli informacijos srautai, naujos duomenų apdorojimo technologijos, reikalavimai darbo rezultatams tampa vis sudėtingesni ir jų daugėja – visa tai specifiskai veikia apskaitos specialistų psichologiją. Tačiau tik visai neseniai šis aspektas pritraukė tyrėjų ir mokslininkų dėmesį. Viena iš galimų priežasčių – negalėjimas formalizuoti buhalterinės apskaitos psichologinio aspekto. Apskaitos specialistai, tvarkydami apskaitą ir sudarydami finansines ataskaitas, turi nuolat atlikti vertinimus bei priimti sprendimus apie ūkinių įvykių rūšiavimą, registravimą tam tikrose sąskaitose, taip pat apie tai, kokia svarbi informacija turi būti atskleista finansinių ataskaitų pastabose bei aiškinamajame rašte. Kadangi apskaitos procesas yra nenutrūkstantis, vykstantis ilgą laiką, apskaitos specialistai nuolat priima sprendimus dėl informacijos reikšmingumo, ūkinių įvykių atspindėjimo būdo ir pan. Apskaitos specialistų priimti sprendimai, kaip ir kokią informaciją pateikti, lemia finansinių ataskaitų kokybę bei šių ataskaitų vartotojų priimamus sprendimus. Todėl manytina, kad svarbu tyrinėti, kaip apskaitos specialistai priima sprendimus, kokie veiksniai tam turi įtakos, kas gali daryti įtaką klaidų, rengiant ataskaitas, atsiradimui ir pan.

Finansinių ataskaitų sudarymas yra sudėtingas procesas, kai apskaitos specialistai dažnai informacinių technologinių pagalba analizuoja, struktūroja ir skaičiais išreiškia informaciją apie ūkio subjekto ūkinę komercinę veiklą už tam tikrą laikotarpį. Autorių nuomone, žmogiškasis faktorius šiame procese turi didelę reikšmę. Tyrėjai išskiria tokias pagrindines problemas, turinčias psichologinių aspektų, organizuojant buhalterinę apskaitą:

- didėjanti informacijos apimtis,
- informacijos daugiaaspektiškumas,
- būtinybė turėti savo nuomonę sudėtingais profesiniais klausimais (Sidorova, 2014).

Dar neseniai visuotinai buvo pripažįstama, kad buhalterinės apskaitos duomenys yra objektyvūs, patikimi, vienodai suprantami ir pan. Tačiau šiuolaikiniai teisės aktai, reglamentuojantys buhalterinę apskaitą, ir apskaitos standartai suteikia apskaitos specialistams pakankamai galimybių daryti poveikį apskaitos rodiklių sudėčiai ir vertinimui. Kiekviena įmonė savarankiškai sprendžia, kokia informacija jai yra svarbi, ir šis sprendimas įtvirtinamas apskaitos politikoje. Dažniausiai apskaitos politiką rengia įmonės apskaitos specialistai, kurie subjektyviai sprendžia, kokia informacija yra svarbi. Tokių sprendimų pagrindas – objektyvūs apskaitos principai, bet galutinis sprendimas vis dėlto yra subjektyvus. Skirtingi žmonės rengia ir priima informaciją skirtingais būdais, todėl tolesnis buhalterinės apskaitos teorijos ir praktikos nagrinėjimas be šio fakto įvertinimo ir tyrimo negalimas, teigia mokslininkai (Kozlova, 2013; Sidorova, 2014). Psichologinių

faktorių, veikiančių asmenų, rengiančių finansines ataskaitas, supratimas galėtų padidinti buhalterio darbo ir jo rezultatų efektyvumą.

Neuromokslas tampa neatsiejama dalimi kitų mokslų šakų, kurios tiria verslo procesus. Mokslas, kuris tyrinėja žmogaus mąstymą ir siauresnę jo dalį – sprendimų priėmimą, – vadinamas kognityviuoju neuromokslu. Kognityvusis neuromokslas jungia teorijas apie protą ir jo psichologinius aspektus bei žinias apie smegenų veikimą (Valančienė, 2017). Šiandien egzistuoja tokios sritys kaip neuroekonomika, neuroapskaita, neuromarketingas, neuroetika, neuroteisė, neurolyderystė ir kt.

Hartmann (2012) nurodo, kad supratimas, kaip smegenų dalys atlieka tam tikras funkcijas, leidžia geriau suprasti sprendimų priėmimo priežastis, įskaitant „šališką“ sprendimų priėmimą. Analizuojant sprendimus, labai svarbus sprendimo kokybės arba efektyvumo klausimas. Kalbant apie sprendimo efektyvumą, svarbu atkreipti dėmesį ir į paties sprendimo rezultatą, ir į sprendimo proceso kokybę, ir į sprendimą priimančio žmogaus savybes (Endriulaitienė, Martišius, 2007). Pastaruoju metu mokslininkai pradeda kreipti dėmesį į tai, kaip neuromokslas žinios gali būti naudingos finansinėje apskaitoje. Atsiranda vis daugiau įrodymų, kad žmogaus priimamiems finansiniams sprendimams įtakos turi kognityviniai ir neurologiniai procesai (Fridman, Camerer, 2016). Kai kurie autoriai pradėjo svarstyti galimybę įtraukti neuromokslą į apskaitos tyrimus (Dickhaut ir kt., 2010; Birnberg, Ganguly, 2012). Teigiama, kad neuromokslas gali prisidėti prie mokslinių apskaitos tyrimų, ir gali padėti suprasti, kaip žmonės apdoroja informaciją ir stimulus, kaip jie reaguoja į įvairią informaciją bei įvykius, kaip jų elgesį lemia kiti žmonės ir kokią įtaką visa tai gali turėti apskaitos praktikos plėtrai (Dickhaut ir kt., 2010, Cesar, 2010; Birnberg, Ganguly, 2012).

Neuromokslas gali padėti sprendžiant finansinių ataskaitų kokybės užtikrinimo klausimą. Neuroapskaitą – neuromokslas subkategoriją – galima apibrėžti kaip naują tendenciją elgesio apskaitoje, kuri remiasi neuronų tyrimais. Neuroapskaita randasi susikertant eksperimentiniams apskaitos tyrimams ir neurobiologijai bei neuropsichologijai. Ši tarpdisciplininė sritis sujungia neurologijos žinias ir technikas, siekiant tirti neuronų grandinių, dalyvaujančių priimančią daugybę sprendimų, kuriuos priima buhalteriai, neurofiziologiją (Artienwicz, 2016). Neuroapskaita yra naujas būdas moksliai vertinti apskaitą. Smegenų aktyvumo matavimas, priimančiam ekonominius sprendimus, kai naudojami neuroniniai moksliniai metodai, gali būti naudingas vertinant, ar pageidautina įgyvendinti naujas strategijos kryptis, kurios prieštarauja ilgalaikiams apskaitos principams. Tyrėjai peržiūrėjo neurofiziologinius duomenis, kurie rodo šiuolaikinių apskaitos principų atsiradimą, pagrįstą smegenų funkcijų sugretinimu su šiuolaikinės apskaitos principais (Ahmad, 2010). Apie neuromokslas ir buhalterinės apskaitos principų sąsajas rašo Dickhaut ir kiti (2010, 2012), nagrinėdami, kaip susijusi tokia smegenų veikla, kaip sprendimų priėmimas ir apskaitos principai. Dickhaut ir jo kolegos (Dickhaut ir kt., 2009, 2010) nagrinėja neurologijos išvadas, kurios, jų nuomone, pagrindžia jų hipotezes, kad daugelis kultūriškai besikeičiančių apskaitos principų yra suderinami su smegenų

evoliucija. Savo peržiūroje jie apibendrina daugybę išvadų, susijusių su kintamųjų tipais, kuriuos smegenys apskaičiuoja ir lygiagretina tuos skaičiavimus bei konkrečias apskaitos procedūras, įskaitant pajamų realizavimą ir konservatyvumą. Neuromokslo tyrimo rezultatai gali būti naudingi kuriant finansinių ataskaitų informacijos kokybės užtikrinimo metodus, nes gali atskleisti, kaip veikia apskaitos specialistų smegenys, kai jie fiksuoja ūkinius įvykius, analizuoja ir apskaitoje atspindi sandorius, atlieka kitas apskaitos užduotis (Rahayuningsih, 2017).

Neuromokslo ir apskaitos dialogas tik prasideda. Tyrimų šių sričių sankirtoje nėra daug (Hartmann, 2012; Karzazi, 2014; Artienwicz, 2016). Neuroapskaita, kaip viena iš novatoriškiausių ir svarbių tyrimų krypčių, pirmą kartą pristatyta 2012 m. gegužės mėn. 35-ajame metiniame Europos apskaitos asociacijos kongrese (European Accounting Association, 2012). Prasidėjo įvairūs tyrimai:

- Peter Leibfried ir Angela Pernsteiner (2012) pradėjo įgyvendinti projektą neuroapskaitos srityje, tiriantį „apskaitos dalykų ir apskaitos sistemų abipusę sąveiką sudėtingų tarptautinių finansinės atskaitomybės standartų (TFAS) kontekste“;
- Frankas Hartmanas (2015) vykdė projektą „Skatinimas, atskaitomybė ir sprendimų priėmimas: neurologinis tyrimas“;
- Carvalho Júnior ir kiti (2016) tyrė auditorių ir apskaitos specialistų kognityvinius smegenų žemėlapius sprendimų priėmimo metu. Tyrime buvo analizuojamos smegenų sritys, dalyvaujančios buhalterijų sprendimų priėmime;
- 2017 metais buvo apginta daktaro disertacija tema „Sprendimų priėmimas ir neuroapskaitos perspektyvos: akių sekimo tyrimas apskaitos informacijos atskleidimo metu“ (Baldi, 2017). Tyrėjas stengėsi ištirti patį sprendimo priėmimo procesą, sudarant finansines ataskaitas, o ne galutinį sprendimą.

Neuromokslo, psichologijos ir žmogaus elgsenos tarpusavio sąveikos tyrimai padeda geriau suprasti, kaip finansinė informacija ir suvokimo kokybė veikia priimamus sprendimus (Birnberg ir Ganguly, 2012; Basel, Dalla Via, 2014; Frydman, Camerer, 2016; Da Fonesca, 2016; Baldi, 2017). Tolesni tyrimai šioje srityje padėtų atskleisti faktorius, darančius įtaką apskaitos specialistų informacijos suvokimui, analizei bei pateikimui finansinėse ataskaitose. Tokių faktorių identifikavimas ir jų poveikio analizė padės ieškoti būdų ir metodų, galinčių pagerinti finansinių ataskaitų kokybę.

Išvados

1. Tinkamai sugrupuota ir pateikta informacija finansinėse ataskaitose pateikia aiškų ir suprantamą vaizdą apie ūkio subjektą, kuris turi sumažinti jos vartotojų entropijos (neapibrėžtumo) lygį. Finansines ataskaitas rengia apskaitos specialistai, todėl svarbu, kad jie, rengdami ataskaitas, kuo tiksliau atkartotų informaciją apie ūkinius įvykius ir ūkinius faktus, stengdamiesi nedaryti klaidų ir vengdami šališkumo. Tai turi tiesioginę įtaką ataskaitų informacijos kokybei.

2. Mokslinėje literatūroje nėra bendro „apskaitos informacijos kokybės“ apibrėžimo, tačiau finansinių ataskaitų kokybės koncepciją galima nagrinėti jų norminio reguliavimo kontekste. Šiuo atveju pagrindinių apskaitos principų laikymasis, sudarant finansines ataskaitas, turi užtikrinti ataskaitų kokybę. Lietuvoje atlikto tyrimo rezultatai atskleidė, kad bendras finansinių ataskaitų kokybės vidurkis yra 50–59 proc.
3. Neuroapskaita – neuromokslo subkategorija – yra šių laikų nauja kryptis elgesio apskaitoje, kuri remiasi neuronų, dalyvaujančių žmogaus sprendimo priėmimo procese, veiklos tyrimais. Supratimas, kaip smegenų dalys atlieka tam tikras funkcijas, leidžia geriau suprasti sprendimų priėmimo priežastis, Neuromokslo tyrimo rezultatai gali būti naudingi kuriant finansinių ataskaitų informacijos kokybės užtikrinimo metodus, nes gali atskleisti, kaip veikia apskaitos specialistų smegenys, kai jie fiksuoja ūkinius įvykius, analizuoja ir apskaitoje atspindi sandorius, atlieka kitas apskaitos užduotis. Taip pat neuromokslo tyrimų metodai gali būti vertingi atliekant tyrimus ir nustatant, kaip apskaitos specialistų smegenys gali išspręsti konfliktus, atsirandančius priimant vienus ar kitus sprendimus, susijusius su ūkinių operacijų atvaizdavimu apskaitoje, jų vertinimu bei informacijos apie juos pateikimu finansinėse ataskaitose.

Neuromokslo, psichologijos ir žmogaus elgsenos tarpusavio sąveikos tyrimai padeda geriau suprasti, kaip finansinė informacija ir suvokimo kokybė veikia priimamus sprendimus. Tolesni tyrimai šioje srityje padėtų atskleisti faktorius, darančius įtaką apskaitos specialistų informacijos suvokimui, analizei bei pateikimui finansinėse ataskaitose. Tokių faktorių identifikavimas ir jų poveikio analizė padės ieškoti būdų ir metodų, galinčių pagerinti finansinių ataskaitų kokybę.

LITERATŪRA

Ahmad, Z. A. 2010. Brain in Business: The Economics of Neuroscience. *The Malaysian Journal of Medical Sciences* : MJMS, 17(2), 1–3.

Al-Hiyari A., Al-Maheegy M. H. H. Mat N., K., N. 2013. Factors that Affect Accounting Information System Impelementation and Accounting Information Quality: A Survey in Unersity Utara Malaysia. *American Journal of Economics*, 3(1): 27–31. DOI:10.5923/j.economics.20130301.06

Artienwicz, N. 2016. Christiansen Bryan, Lechman Ewa (eds.): Neuroeconomics and the decision-making process, *Advances in Psychology, Mental Health, and Behavioral Studies, Business Science Reference*, DOI:10.4018/978-1-4666-9989-2

Audito ir apskaitos tarnybos direktoriaus įsakymas „Dėl 1-ojo verslo apskaitos standarto „Finansinė atskaitomybė“ tvirtinimo“. 2010 m. gegužės 13 d. Nr. VAS-12. Prieiga per < <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.3EAE59D0CE48/igSbGFxFZl>>.

Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos, 2017. *Finansinių ataskaitų kokybės tyrimo apžvalga*. Prieiga per <<http://www.avnt.lt/kita/naujienos-2/pirm-kart-atliktas-moni-rengiam-finansini-ataskait-kokyb-s-tyrimas/>>.

Baldi, R. 2017. Decision making and Neuroaccounting perspective: an Eye-Tracking investigation on Accounting information disclosure. *Research*. Prieiga per <https://etd.adm.unipi.it/etd-02052017-190730/>

Basel, J. S., Dalla Via, N. 2014. Behavioral Aspects and Decision-Making Research in Accoun-

ting: History, Recent Developments, and Some Future Directions. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2244363>

Birnberg, J. G. Ganguly, A. R. 2012. Is Neuroaccounting Waiting in the Wings? An Essay. *Accounting, Organizations and Society*, Ārg. 37 (1): 1–13.

Frydman, C., Camerer, C. F. 2016. The Psychology and Neuroscience of Financial Decision Making. *Trends in Cognitive Sciences*, 20 (9): 661–675. DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.tics.2016.07.003>

César Valentim de Oliveira Carvalho Júnior, Edgard Cornacchione, Armando Freitas da Rocha, Fábio Theoto Rocha. 2016. Cognitive brain mapping of auditors and accountants in going concern judgments. *Revista Contabilidade & Finanças* 28(73):132–147. DOI: 10.1590/1808-057x201703430. Prieiga per <https://www.researchgate.net/publication/312489810_Cognitive_brain_mapping_of_auditors_and_accountants_in_going_concern_judgments>.

Dickhaut, J., et al. 2010. Neuroaccounting : consilience between the biologically evolved brain and culturally evolved accounting principles. *Accounting Horizons*, 24 (2): 221255. DOI: 10.2308/acch.2010.24.2.221

Endriulaitienė, A. Martišius, V. 2007. *Psichologiniai sprendimų priėmimo ypatumai*. Monografija. Vytauto Didžiojo universitetas.

European Accounting Association. 2012. *Programme and Collected Abstracts of the 35th Annual Congress of the European Accounting Association*. Prieiga per <http://www.eaa2012.org/eaacf/ProgramAndCollectedAbstracts.pdf>

Hartmann, F. 2012. A New Dialogue Across Disciplines: How Neuroscience Research has Impacted Economics and Psychology, and What That Means for Accounting. *European Accounting Association 35th Annual Congress* 9–11 May 2012 Prieiga per < <https://www.esma.europa.eu/document/european-accounting-association-eea-35th-annual-congress-%E2%80%93ljublana-9-may-2012>>.

Bauwhede, H. W., De Meyere, M. Van Cauwenberge, P. 2015. Financial reporting quality and the cost of debt of SMEs, *Small Bus Econ*, 45:149–164 DOI 10.1007/s11187-015-9645-1

Judinceva, L. 2012. Problema kacestva buhalterskoj informacii v rossiskich i mezduнародnych standartach, *Mezduнародnyj buhalterskij ucet* 37(235): 14–21.

Karzazi, Samir. 2014. How the amount of information and perceptual quality of financial information affect decisions. An eye-tracking and EEG study Prieiga per <<http://studenttheses.cbs.dk/handle/10417/5065>>.

Katutytė, S. 2017. Finansinių ataskaitų kokybės vertinimo metodų pasirinkimas: teorinis aspektas. *Apskaitos ir finansų mokslas ir studijos: problemos ir perspektyvos* 11(1): 24–31. DOI: <https://doi.org/10.15544/ssaf.2017.03>

Komisijos 2008 m. gruodžio 17 d. reglamentas (EB) Nr. 1274/2008, iš dalies keičiantis reglamentą (EB) Nr. 1126/2008, kuriuo priimti tam tikri tarptautiniai apskaitos standartai pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1606/2002, kuriuo patvirtintas 1-asis TAS „Finansinių ataskaitų pateikimas“. Prieiga per <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:339:0003:0044:LT:PDF>>.

Koriagin M., Kucyk P. 2016. Kačestvo buhalterskoj otčėtlosti kak informacionogo produktą ucen-toj sistemy. *Vse dlia buhgaltera*. 2016, 3: 15–25

Kozlova, M. O. (2013) Vlijanije psihologicheskich ir lingvisticheskich aspektov na organizaciju buhgalterskogo uceta. *Mezduнародnyj buhgalterskij ucet*, 24 (270): 17–28

Kundelienė, K. 2009. Apskaitos kokybė: kaip apibrėšime ir kuo matuosime? *Ekonomika ir Vadyba*, 14, 85–91.

Laužikas, R. 2010. Unikalumas ir entropija kultūros paveldo informacijoje ir komunikacijoje. *Informacijos mokslai* 52: 38–54.

Legenzova, R. 2016. A Concept of Accounting Quality from Accounting Harmonization Perspective. *Economics and Business*, vol. 28, issue 1, 33–37.

Leibfried, Peter (Project Worker) & Pernsteiner, Angela (Project Worker). Projek Neuroaccounting: Neural Foundations of Financial Decision Making. Prieiga per <<https://www.alexandria.unisg.ch/id/project/219392>>

Lietuvos Respublikos buhalterinė apskaitos įstatymas. 2001 m. lapkričio 6 d. Nr. IX-574. Prieiga per < <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.43178AA9832E/UbXRMqPZEB>>.

Lietuvos Respublikos finansų ministerija. 2016. Savaitraštyje „Apskaitos, audito ir mokesčių aktualijos“ paskelbto viešo Lietuvos buhalterijų bendruomenės narių laiško komentaras. Prieiga per <https://finmin.lrv.lt/lt/ziniasklaidai/komentarai>

Lietuvos Respublikos įmonių finansinės atskaitomybės įstatymas. 2001 m. lapkričio 6 d. Nr. IX-575. Prieiga per < <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.132D0D75309C>>.

Lietuvos Respublikos įmonių konsoliduotos finansinės atskaitomybės įstatymas. 2001 m. lapkričio 6 d. Nr. IX-576. Prieiga per < <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.AB44F084071E/bjOXRhXIVn>>.

Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymas. 2007 m. birželio 26 d. Nr. X-1212. Prieiga per < <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.E2CE2C82DA9E/HhflRrydTr>>.

LST EN ISO 9000:2015 Kokybės vadybos sistemos. Pagrindai ir aiškinamasis žodynas (ISO 9000:2015). Lietuvos standartizacijos departamentas. Prieiga per < <https://eshop.lsd.lt/public#/product/list/quick?filter=%7B%22page%22:1,%22pageSize%22:50,%22searchText%22:%229000:2015%22,%22statusEnum%22:%22VALID%22,%22exactRef%22:%229000:2015%22,%22defaultAndOperator%22:false,%22orderBy%22:%22issueDate%22,%22sortingOrder%22:%22desc%22,%22resourceStatusEnum%22:%22ACTIVE%22,%22privilegedAccess%22:false%7D>>

Puodžiūnas, V. 2013. *Viešosios komunikacijos ir technologijos*. Vadovėlis. Prieiga per <http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2013_Viesosios_kom_tech_ir_inov.pdf>

Rahayuningsih, D. A. 2017. Neuro accounting: how to make an ethical decision making through rational, emotional or spiritual values? *South East Asia Journal of Contemporary Business, Economics and Law*, 13 (1): 1–6.

Ross, J, F. 2016. The Information Content of Accounting Reports: An Information Theory Perspective. *Information* 7, 48. DOI:10.3390/info7030048

Rudžionienė, K.; Juozapavičiūtė, T. 2013. Quality of Financial Reporting in Public Sector. *Socialiniai mokslai / Kauno Technologijos universitetas*. Kaunas: Technologija, 4, 17–25.

Sidorova, M. 2014. New Competency Model of Accountant. *Materialy vserosijskoj naucnoj konferencii*. Prieiga per < <https://konferencii.ru/info/109723>>

Šneiderė, R. 2008. Apskaitos politika ir finansinių ataskaitų kokybė Latvijoje: analizė ir vertinimas. *Transformations in Business & Economics*, 7, Nr 3 (15): 86–98.

Valančienė, D. 2017. Neuroteisė: keletas fundamentalių išvalgų apie teisminių sprendimų priėmimą. *Teisė* 104: 144–158. DOI: <https://doi.org/10.15388/Teise.2017.104.10850>

SEARCHING FOR INFORMATION QUALITY OF FINANCIAL STATEMENTS: FROM THE MAIN PRINCIPLES UP TO NEURO ACCOUNTING

Marina Guptor, Kristina Rudžionienė

S u m m a r y

The aim of the article is to study the relationship between neuroscience and financial accounting, the fundamental aspects of decision-making and decision-making by accounting specialists from the perspective of neuroscience. Methods: conceptual, critical, systematic analysis of scientific literature, comparison and generalization.

Properly grouped and presented information in the financial statements conveys a clear and understandable picture about an entity that has to reduce the level of entropy (uncertainty) of its users. The financial statements are prepared by accounting specialists, and it is therefore important that they, when preparing their reports, would replicate the details of economic events and economic facts as accurately

as possible, trying not to make mistakes and avoiding bias. This has a direct impact on the quality of the information of reports.

Scientific literature does not have a common definition of the “quality of accounting information”, but the concept of the quality of financial statements can be considered in the context of their normative regulation. In this case, compliance with the basic accounting principles in the preparation of financial statements must ensure the quality of the reports. The results of the research carried out in Lithuania revealed that the overall average of the financial statements is 50-59%. The quality of financial reports is influenced by not only compliance with the general principles, but also the human factor.

Neuroaccounting - the subcategory of neuroscience - is a new trend in the modern behavioural accounting based on the research of the activity of neurons involved in the human decision-making process. Neuroaccounting is a new way for scientific evaluation of accounting, and research results are important both for investors who analyse financial statements, for auditors who perform audit tasks, and for accountants, who record business events, analyse and reflect transactions, formation of budget and perform other accounting tasks. Neuroscience research methods can also be valuable in conducting research and determining how the brain of accounting specialists can resolve conflicts arising from the adoption of one or another decisions related to the presentation of economic transactions in accounting, their assessment as well as presentation of information about them in financial statements.

Gauta 2018-03-20

Priimta 2018-05-12

Marina GUPTOR is the Master of Economics and Law, Lawyer-adviser, lecturer in JSC „Pačiolis“, Controller of the Lithuanian Emotional Support Services Association, author and co-author of financial accounting, tax topic books and articles, editor of the tax section of the weekly “Accounting and tax review”. Research interests: financial accounting, taxes, behavioral finance, the quality of the financial statements, neuroaccounting.

Kristina RUDŽIONIENĖ is the Professor of Economics, Finance and Management Institute in Kaunas Faculty of Vilnius University. Research interests: financial accounting, public sector accounting, taxes, financial accounting theories, information disclosure.